

Staré letopisy České (SLČ)

SLČ jsou souborem kronikářských a analistických textů, jež patří mezi nejtypičtější a nejznámější výtvořky městského husitského písemnictví. Soubor dostal svůj název v obrozenecké době, kdy jej takto pojmenoval jejich první editor - František Palacký. Původní název zněl Staří letopisové čeští od roku 1378 do roku 1527 čili pokračování v kronikách Přibíka Pulkavy a Beneše z Hořovic z rukopisů starých vydané. Palacký označil 17 starých letopisů, jež právě pod tímto původním názvem vydal v edici Archiv Český. Je dochováno více než 30 rukopisů, které pokrývají dějiny celého 15. století a počátek 16. století (převážně události mezi léty 1378 – 1526). Letopisy vypovídají jak o době husitské, tak i o dobách poděbradské a jagellonské. Texty se od sebe více či méně liší zněním i rozsahem a se označují písmeny abecedy.

Vývoj SLČ

Výchozí text SLČ vnikl v prostředí Starého Města pražského roku 1432 a jeho tvůrce udal tón, který pokračovatelé a následovníci respektovali.¹ Zakladatel díla nám není znám, ale z několika faktorů můžeme říci, že se s největší pravděpodobností jednalo o pražského vzdělaného měšťana, který navázal roku 1432 na Kroniku Českou a stručně popsal události od roku 1419 do roku 1432. Tento základní text přepracoval v letech 1459-1460 další anonymní autor a původní text prodloužil do roku 1378 (nástup Václava IV. na český trůn) a dále ho obohatil o vlastní vzpomínky, komentáře a hodnocení. Toto byl pro SLČ zásadní zlom, neboť dílo získalo z původní formy analý charakter kroniky. Dalším, kdo obohatil dílo přičleněním rozsáhlých až deníkových záznamů, byl opět anonymní autor, který zachytil období od přijetí kompaktát a definitivního nástupu Zikmunda Lucemburského na český trůn až po rok 1448. Souběžně s pražskou větví, vznikala větev východočeská, o propojení obou větví se postaral Matouše z Chlumce zhruba ve 2. polovině 15. století.

Autoři SLČ

Autory jsou většinou vzdělanější měšťané, z nichž někteří mohli zastávat různé funkce ve samosprávě nebo úřadech: *Na složité genezi souboru, jehož rukopisy se zachovaly v kodexech z 15-17. století, se zjevně podíleli lidé z městských kanceláří členové městské samosprávy a jejich orgánů, duchovní utrakvistické orientace. U některých by mohlo jít o univerzitní vzdělance: ...i muži, jimž se dostalo univerzitní školení.³ Většina autorů však neuváděla svá jména, a proto zůstali anonymními. Z autorů, kteří jsou nám známi, můžeme zmínit například táborského hejtmana Matěje Loudu z Chlumčan, městského písaře Jana Krušinku, Vavřince z Březové, či již výše zmíněného Matouše z Chlumce, který se svou úpravou postaral o propojení pražské a východočeské větve.*

Forma SLČ

Kvůli rozdílným úrovním vzdělání a znalosti latiny autorů, vznikalo v překladech mnoho chyb. Pisatelé ve svých kronikářských pracích vždy navazovali na svého předchůdce, ale mohlo se také stát, že vzhledem ke změně poměrů dané doby, původní text záměrně upravili a poté pokračovali v práci. Do svých textů zahrnovali své vzpomínky a často na okraje textů dopisovali své poznámky. *Stylistická úroveň se pohybuje v širokém rozpětí od prostých sdělení, převažujících v nejstarší vrstvě souboru, přes takřka reportážně pojaté pasáže až po emocionálně zabarvené výpovědi subjektivního charakteru². Některé záznamy se podobají kronikám – např. Text V a D. U některých textů jde o fikce, fámy, pověsti.*

Jádro Starých letopisů českých

CT1

Latinský text z Třeboňské kroniky (Chronicon Treboniense), který nám pomáhá učinit si celkem dobrou představu o původním textu SLČ.

Text Q

Jedná se o český překlad téměř identického znění CT1.

Text A

Dříve nejbližší český převod původního latinsky psaného jádra SLČ -překlad latinsky psaných análů mírně odlišných od textu CT1 - dále : Text a, Text V, Text D, Součást paměti Mikuláše Dačického z Heslova, Text X, CT2 (Chronicon Treboniense II)

Kritická edice:

Staré letopisy české. Texty nejstarší vrstvy. Eds. Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová. FRB SN 2, Praha 2003.

Citace:

¹ FRB SN 2, s. 7.

² FRB SN 2, s. 8.

³ FRB SN 2, s. 9

Literatura:

ČORNEJ, Petr a kolektiv: *Prameny dějin českých. Nová řada, II.díl. Staré letopisy české.* Praha 2003.

ČORNEJ, Petr: *Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Druhé, rozšířené a přepracované vydání.* Praha/Litomyšl 2003.